

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla osób niewidomych w oparciu o środowisko dLibra

**Uniwersytet Zielonogórski
Ewa Adaszyńska
Małgorzata Kuncewicz**

Prawo do nauki i prawo do pozyskiwania informacji są fundamentalnymi prawami człowieka. Gwarantują je międzynarodowe regulacje prawne, a także ustawy państwowe.

W społeczeństwie informacyjnym i w społeczeństwie opartym na wiedzy prawa te mają podstawowe znaczenie także dla osób niepełnosprawnych.

Osoby niewidome, niedowidzące oraz z zaburzeniami percepcji wzrokowej zaliczane są do grupy o obniżonej sprawności sensorycznej. Wynika to z braku lub uszkodzenia czy też zaburzenia funkcji analizatorów zmysłowych.

Światowa Organizacja Zdrowia, opierając się na podstawach medycznych, wyodrębniła dwie grupy osób z problemami widzenia - osoby niewidome i słabowidzące.

Dysfunkcja wzroku jest szczególnym rodzajem niepełnosprawności, znacznie ograniczającym dostęp do wiedzy.

Ponad 80 % informacji o otaczającym świecie człowiek pozyskuje poprzez zmysł wzroku. Jego ograniczenie powoduje powstanie swoistej bariery informacyjnej, uciążliwej zwłaszcza dla osób uczących się.

Polska, wstępując do Unii Europejskiej, zobowiązała się traktatem o europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności do wdrażania jej ogólnych dyrektyw.

Komisja określiła osiem podstawowych obszarów działania: *Dostępność, Uczestnictwo, Równość, Zatrudnienie, Kształcenie i szkolenie, Ochrona socjalna, Zdrowie i Działania zewnętrzne.*

Jedna na sześć osób w Unii Europejskiej jest niepełnosprawna, oznacza to że około 80 milionów Europejczyków dotkniętych jest niepełnosprawnością.

W Polsce jest około 4.5 miliona osób niepełnosprawnych, zaledwie 5% z nich ma wykształcenie wyższe. Liczba osób z uszkodzeniem wzroku to ponad 500 tysięcy, studiuje jedynie 2.5 tysiąca spośród nich. Dane sugerują to, że niemal zupełnie niedostępna jest dla nich edukacja na poziomie wyższym.

W społeczeństwie informacyjnym i w społeczeństwie opartym na wiedzy wśród instytucji warunkujących pełnoprawne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością wzroku biblioteki pełnią rolę szczególną.

Nie chodzi tu tylko o architektoniczne przystosowanie budynku i jego przestrzeni, ale przede wszystkim o dostosowanie usług bibliotecznych i informacyjnych do potrzeb i możliwości percepcyjnych osób z dysfunkcją wzroku.

Według specjalistów brytyjskich *Idealna obsługa biblioteczna ma miejsce wtedy, gdy każdy bez względu na poziom uszkodzenia narządu wzroku, ma dostęp do materiałów i informacji w czasie, który mu odpowiada, we właściwym dla niego formacie, w liczbie jakiej potrzebuje oraz tam, gdzie potrzeby użytkownika znajdują zrozumienie wśród pracowników biblioteki.*

W wielu krajach istnieją już standardy i wytyczne dotyczące obsługi biblioteczno-informacyjnej osób niepełnosprawnych czy wręcz niewidomych. Takie standardy opracowała też Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich IFLA.

Dotyczą one między innymi: udogodnień w dostęпах do budynków, fizycznego użytkowania przestrzeni, dostępu do zbiorów w formatach alternatywnych (np. wydawnictwa mówione, elektroniczne, cyfrowe) użytkowania sprzętu, usług bibliotecznych, przygotowania personelu, oraz zarządzania biblioteką. Standardem są też katalogi i bazy danych o zasobach bibliotecznych i ich formatach. IFLA udzieliła też poparcia dla nowoczesnych rozwiązań dotyczących systemu DAISY (*Digital Accessible Information System*) – nowej generacji książek mówionych.

Według danych opracowanych przez Fundację Instytutu Rozwoju Regionalnego i Instytut Badań Marketingowych i Społecznych możliwość studiowania przez osoby z poważną dysfunkcją wzroku na wszystkich kierunkach deklaruje ok. 27% uczelni publicznych oraz około 53% uczelni niepublicznych.

Wyposażenie bibliotek w sprzęt pozwalający na przetwarzanie materiałów drukowanych do postaci elektronicznej zadeklarowało około 32% uczelni publicznych i około 21% uczelni niepublicznych.

Doświadczenie w tym działaniu ma już kilka uczelni wyższych, między innymi Warszawska Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP, Politechnika Warszawska (Ośrodek Kształcenia na Odległość OKNO), Uniwersytet Warszawski (Centrum Otwartej Edukacji Multimedialnej COME), Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi wraz z UMCS (Polski Uniwersytet Wirtualny PUW).

Działania zmierzające do wykorzystania internetowej biblioteki dla niewidomych podjęło w Polsce kilka uczelni wyższych, dzięki inicjatywie powołanych na uczelniach pełnomocników do spraw osób niepełnosprawnych. Efektem tej współpracy jest **Akademicka Biblioteka Cyfrowa**.

Mając na uwadze potrzeby edukacyjne studentów ociemniałych Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego utworzyła wydzieloną kolekcję dla osób niewidomych na bazie własnej biblioteki cyfrowej, działającej w środowisku dLibra.

Uzupełnia ona zasób Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej o dokumenty, do których pozyskała prawo na podstawie zapisów *Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*.

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa

obecnie czytających: 15

STRONA GŁÓWNA

KOLEKCJE

NOWE KONTO

LOGOWANIE

KONTAKT

Kolekcja

- > Opis kolekcji
- > Lista publikacji
- > Plany wprowadzania publikacji

Biblioteka

- ▶ Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa
 - ▶ Dziedzictwo kulturowe
 - ▶ Habilitacje, doktoraty
 - ▶ Nauka i dydaktyka
 - ▶ Regionalia
 - > Wystawy
 - > Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych

Szukaj

Zakres : **Wszędzie** | **Tekst publikacji** | **Opis publikacji** ▼

Wyszukiwanie zaawansowane...

Poprawne formułowanie zapytań

Opis kolekcji : Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych

Tutaj prezentujemy dokumenty **zastrzeżone tylko dla osób niewidomych i słabowidzących**. Opierając się na art. 33 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, który brzmi: "Wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich upośledzenia, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia" udostępniamy publikacje, które mają pomóc osobom z dysfunkcją wzroku (szczególnie studentom i osobom uczącym się) pozyskiwać informacje niezbędne w procesie uczenia się.

Liczba publikacji w kolekcji: 71

Ostatnio dodane

1. 13th International Wood Machining Seminar, University of British Columbia Vancouver, Canada, June 17-20, 1997 (dokument dostępny po zalogowaniu tylko dla osób z dysfunkcją wzroku)
2. Encyklopedia tradycji i legend żydowskich (dokument dostępny po zalogowaniu tylko dla osób z dysfunkcją wzroku)

Najczęściej czytane publikacje

1. Słownik starożytności słowiańskich: encyklopedyczny zarys kultury słowian od czasów najdawniejszych: tom pierwszy A-E (dokument dostępny po zalogowaniu tylko dla osób z dysfunkcją wzroku) [503]
2. Słownik starożytności słowiańskich: encyklopedyczny zarys kultury słowian od czasów najdawniejszych: tom drugi F-K (dokument dostępny po zalogowaniu tylko dla osób z dysfunkcją wzroku) [503]

Kolekcja cyfrowa jest częścią planów biblioteki tworzenia przyjaznego środowiska pracy dla coraz większej grupy studentów o różnym charakterze upośledzenia. Potrzeby te respektowane są także w realizowanych obecnie planach budowy nowej biblioteki, która uwzględnia potrzeby i udogodnienia związane z przystosowaniem budynku dla osób niepełnosprawnych, zgodnie z istniejącymi standardami.

Na Uniwersytecie Zielonogórskim studiuje 469 osób niepełnosprawnych, w tym 67 osób z dysfunkcją wzroku. Na uczelni działa pełnomocnik rektora do spraw osób niepełnosprawnych współpracujący z biblioteką.

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych rozpoczęła swoją działalność w czerwcu 2011 r. od zaprezentowania około 70 dokumentów, głównie z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Jej profil odpowiada z założenia specjalizacji kierunków związanych z uczelnią. Zasób będzie systematycznie powiększany i budowany na podstawie literatury potrzebnej do studiowania na wybranych specjalnościach.

Wykorzystaliśmy oprogramowanie dla osób z dysfunkcją wzroku sprawdzając, jak czyta ono dokumenty w różnych formatach: txt, rtf, doc, PDF, djvu. Testy wypadły pomyślnie dały więc podstawę do działania.

Celem tej biblioteki jest:

- utworzenie zasobów cyfrowych dla potrzeb studentów ociemniałych z różnych dyscyplin naukowych,
- tworzenie zasobów cyfrowych dla osób o nierównych szansach dostępu do wiedzy,
- wyrównywanie szans osób z dysfunkcją wzroku w zakresie potrzeb związanych z edukacją,
- rozszerzenie przestrzeni społecznej i edukacyjnej dla osób niewidomych zgodnie z założeniami społeczeństwa informacyjnego i społeczeństwa opartego na wiedzy,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i cyfrowemu.

Równy dostęp do nauki, kultury i informacji przewiduje egzekwowanie praw należnych osobom niepełnosprawnym. Akty prawne dotyczące tego problemu mają dwa poziomy odniesień:

dotyczą zapisów odnoszących się do osób niepełnosprawnych i należnych im praw oraz ochrony praw autorskich.

Nowelizacja prawa autorskiego uwzględniła standardy unijne poprzez zapisy dotyczące szczególnego typu dozwolonego użytku utworów na rzecz osób niepełnosprawnych. To artykuł 33¹ wprowadzony w 2004 r. do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Art. 33¹

„Wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich upośledzenia, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia”.

- Tworzenie kolekcji cyfrowych wymaga określonych reguł. Korzystanie z utworów w oparciu o licencję ustawową z art. 331 prawa autorskiego jest dopuszczalne pod następującymi warunkami:
- Może dotyczyć tylko utworów już rozpowszechnionych. Zgodnie z art. 6 p. 3 prawa autorskiego *utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie.*
 - Musi odnosić się bezpośrednio do upośledzenia (niepełnosprawności). Wiaże się to z przygotowaniem utworu w odpowiedniej wersji lub formacie dostosowanym do możliwości osób niewidomych (udostępnianie utworów przez strony www, tworzenie e-booków czy audiobooków).

- Musi odbywać się dla dobra osób niepełnosprawnych w szeroko rozumianej idei dostępu do informacji i wiedzy.
- Może być podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia, czyli rodzaju a nie stopnia niepełnosprawności. Utwory powinny być dostosowane do rodzaju niepełnosprawności i w formie odpowiadającym poszczególnym grupom odbiorców, w naszym przypadku niewidomym.
- Nie może mieć charakteru zarobkowego. Instytucja tworząca może uzyskać przychód, który w części lub całości pokryje koszty tworzenia.

Stworzenie odrębnej kolekcji dla osób niepełnosprawnych w obrębie jednej biblioteki nie stanowi większego problemu. Nadawanie haseł i potwierdzanie niepełnosprawności może być rozwiązane na różne sposoby, w zależności od rodzaju współpracy z biurem ds. osób niepełnosprawnych lub wydziałami, które gromadzą dokumentację studentów.

Stworzenie odrębnej kolekcji dla osób niepełnosprawnych w obrębie jednej biblioteki nie stanowi większego problemu. Nadawanie haseł i potwierdzanie niepełnosprawności może być rozwiązane na różne sposoby, w zależności od rodzaju współpracy z biurem ds. osób niepełnosprawnych lub wydziałami, które gromadzą dokumentację studentów.

Oprogramowanie dLibra, które było podstawą do zbudowania kolekcji wydzielonej daje osobom niewidomym duże możliwości dostępu do dokumentów przy zastosowaniu screen readerów – programów do udźwiękowienia środowiska Windows. Programy typu screen reader przetwarzają na prosty tekst informacje wyświetlone na ekranie lub wprowadzane z klawiatury, po czym przesyłają go do syntezy mowy. Do najczęściej używanych programów czytających zawartość ekranu należą: Hal, JAWS oraz Windows Eyes.

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa

obecnie czytających: 16

STRONA GŁÓWNA

KOLEKCJE

NOWE KONTO

LOGOWANIE

KONTAKT

Wydanie

- Opis
- Informacje
- Struktura
- Treść
- Treść (nowe okno)
- Pobierz
- Podobne wydania
- Wyświetlanie treści

Eksport metadanych

OAI-PMH

RDF

Zapisz ten adres...

Dodaj do "Zakładek"

Bookmark

Dodaj do DEL.icio.us

Dodaj do Digg.it

Opis wydania

Słownik starożytności słowiańskich: encyklopedyczny zarys kultury słowian od czasów najdawniejszych: tom pierwszy A-E (dokument dostępny po zalogowaniu tylko dla osób z dysfunkcją wzroku)

Kolekcje, do których przypisana jest publikacja:

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa > Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych

Data ostatniej modyfikacji:

2011-09-23

Data dodania publikacji:

2008-07-08

Liczba wyświetleń treści publikacji:

503

Liczba głosów pozytywnych:

0

Liczba głosów negatywnych:

0

Wszystkie dostępne wydania tej publikacji:

<http://zbc.uz.zgora.pl/publication/12478>

Miniatura:

**DOKUMENT
DOSTĘPNY
PO ZAŁOGOWANIU
TYLKO DLA OSÓB
Z DYSFUNKCJĄ
WZROKU**

Zaproponuj słowa kluczowe, które Twoim zdaniem dobrze opisują to wydanie

Po zalogowaniu będziesz mógł proponować nowe słowa kluczowe dla tego wydania. Zaloguj się!

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa
zbc.uz.zgora.pl